



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Eugeniusz Wildowicz (sprawozdawca)

Protokolant Kinga Sternik

w sprawie **1. K. B.**

2. A. B.

oskarżonych z art. 193 k.k., art. 158 § 1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 3 września 2024 r.
skargi w trybie art. 539a § 1 k.p.k.
wniesionej przez prokuratora
na wyroku Sądu Okręgowego w Suwałkach
z dnia 14 marca 2024 r., sygn. akt II Ka 13/24,
uchylający wyroku Sądu Rejonowego w Ełku
z dnia 9 listopada 2023 r., sygn. akt II K 568/22,
i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

Marek Pietruszyński

Barbara Skoczowska

Eugeniusz Wildowicz

UZASADNIENIE

K. B. został oskarżony o to, że:

1. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, naruszył mir domowy w ten sposób, że wyważył drzwi wejściowe i wdarł się siłą do mieszkania J. A., czym działał na szkodę wymienionego, tj. o czyn z art. 193 k.k.;
2. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r., w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, przy użyciu metalowej pałki teleskopowej, dokonał pobicia J. A. w ten sposób, że zadawał mu uderzenia wymienioną pałką, a następnie pięściami i nogami uderzał po całym ciele, przy czym naraził pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo co najmniej średniego uszkodzenia ciała, czym działał na szkodę wyżej wymienionego, przy czym czynu tego dopuścił się przed upływem pięciu lat po odbyciu kary pozbawienia wolności, co najmniej jednego roku będąc uprzednio skazanym za umyślne przestępstwo podobne, tj. o czyn z art. 159 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k.

A. B. został oskarżony o to, że:

1. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, naruszył mir domowy w ten sposób, że wyważył drzwi wejściowe i wdarł się siłą do mieszkania J. A., czym działał na szkodę wymienionego, tj. o czyn z art. 193 k.k.;
2. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, dokonał pobicia J. A. w ten sposób, że zadawał mu uderzenia rękoma i nogami po głowie, powodując tym obrażenia w postaci złamania kości nosowych, przez co naraził go na bezpośrednie niebezpieczeństwo nastąpienia skutku określonego w art. 156 § 1 k.k. lub art. 157 § 1 k.k., czym działał na szkodę wyżej wymienionego, tj. o czyn z art. 158 § 1 k.k.;
3. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, w trakcie interwencji użył groźby bezprawnej wobec funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w E., tj. st. post. D. Ś. i st. post. B. K.,

w celu zmuszenia ich do zaniechania prawnej czynności służbowej, tj. o czyn z art. 224 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w Ełku, wyrokiem z dnia 9 listopada 2023 r., sygn. akt II K 568/22:

- uznał oskarżonego K. B. za winnego popełnienia czynu zarzucanego w punkcie 1 aktu oskarżenia i za to, na podstawie art. 193 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., skazał go na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności (pkt VII);
- uznał K. B., w ramach czynu zarzucanego mu w punkcie 2 aktu oskarżenia, za winnego tego, że w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z A. B., przy użyciu sprężynowej pałki teleskopowej, dokonał pobicia J. A. w ten sposób, że zadawał mu uderzenia wymienioną pałką, a następnie pięściami i nogami uderzał po całym ciele, czym naraził pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo co najmniej średniego uszkodzenia ciała, przy czym czynu tego dopuścił się przed upływem 5 lat po odbyciu w okresie od 2 września 2020 r. do 14 stycznia 2022 r. kary 2 lat i 2 miesięcy pozbawienia wolności, wymierzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Ełku z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt II K 331/19, za czyn z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k., którą objęto wyrokiem łącznym Sądu Rejonowego w Ełku, sygn. akt II K 764/20 i za to, na podstawie art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., skazał go na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt VIII);
- na podstawie art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. połączył kary orzeczone w punktach VII i VIII wyroku, w ich miejsce wymierzając K. B. karę łączną 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności (pkt IX);
- uznał oskarżonego A. B. za winnego popełnienia wszystkich zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów i za to:
 - na podstawie art. 193 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k., skazał go na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności,
 - na podstawie art. 158 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. skazał go na karę roku i 2 miesięcy pozbawienia wolności,
 - na podstawie art. 224 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. skazał go, a na podstawie art. 224 § 2 k.k. w zw. z art. 224 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt X);

na podstawie art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. połączył kary orzeczone w punkcie X wyroku, w ich miejsce wymierzając A. B. karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności (pkt XI);

- na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. na poczet wymierzonej A. B. kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył okres tymczasowego aresztowania w sprawie;

- na podstawie art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. zasądził od oskarżonych K. B. i A. B. solidarnie na rzecz pokrzywdzonego J. A. kwotę 10.000 zł, tytułem zadośćuczynienia za doznaną skutek przestępstwa krzywdę;

- na podstawie art. 46 § 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. zasądził od oskarżonego A. B. na rzecz pokrzywdzonych D. Ś. oraz B. K. kwoty po 300 zł tytułem nawiązki.

Wyrok Sądu I instancji został zaskarżony w całości przez obrońców obydwu oskarżonych.

Obrońca K. B. zarzuciła mu:

1. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

a) art. 4 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. oraz art. 7 k.k., poprzez:

- przeprowadzenie oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego z przekroczeniem zasad swobodnej oceny dowodów i dokonanie ustaleń w sposób jednostronnie niekorzystny dla oskarżonego.

- odmówienie wiarygodności wyjaśnieniom oskarżonego w części, w jakiej zaprzeczał wyłamaniu drzwi i wtargnięciu do mieszkania pokrzywdzonego oraz użycia wobec niego pałki teleskopowej.

- bezkrytyczne danie wiary zeznaniom świadka M. S. i pokrzywdzonego J. A., podczas gdy istniały istotne okoliczności podważające wiarygodność wyżej wymienionych.

b) art. 391 § 1 k.p.k., poprzez odczytanie protokołów poprzednio złożonych przez J. A. zeznań, podczas gdy w sprawie nie istniały niemożliwe do usunięcia przeszkody uniemożliwiające bezpośrednie przesłuchanie pokrzywdzonego.

2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, iż:

a) oskarżony K. B. w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, naruszył mir domowy w ten sposób, że wyważył

drzwi wejściowe i wdarł się siłą do mieszkania J. A., czym działał na szkodę wymienionego.

b) w nocy z 8 na 9 maja 2022 r. w E., przy ul. [...], działając wspólnie i w porozumieniu z A. B., przy użyciu sprężynowej pałki teleskopowej, dokonał pobicia J. A. w ten sposób, że zadawał mu uderzenia wymienioną pałką, a następnie pięściami i nogami uderzał po całym ciele, przy czym naraził pokrzywdzonego na bezpośrednie niebezpieczeństwo co najmniej średniego uszkodzenia ciała.

Podnosząc powyższe zarzuty, obrońca K. B. wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

- rozwiązanie węzła kary łącznej,
- uniewinnienie oskarżonego od popełnienia czynu wskazanego w pkt VII wyroku, tj. od czynu z art. 193 kk,
- wyeliminowanie z opisu czynu wskazanego w pkt VIII wyroku, iż oskarżony K. B. używał pałki teleskopowej i dokonał pobicia J. A., w ten sposób, że zadawał mu uderzenia wymienioną pałką i orzeczenie wobec oskarżonego kary w dolnych granicach ustawowego zagrożenia.

Obrońca A. B. zarzuciła wyrokowi obrazę przepisów postępowania: art. 7 k.p.k. w zw. z art. 2 § 2 k.p.k., art. 4 k.p.k., w zw. z art. 167 k.p.k., z art. 170 § 1 k.p.k. w zw. z art. 192 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. z art. 410 k.p.k., wynikającą z uznania oskarżonego winnym popełnienia zarzucanego mu czynu z naruszeniem zasady swobodnej oceny materiału dowodowego oraz zasad obiektywizmu i prawdy materialnej, a nadto wynikającą z nierozważenia wszystkich okoliczności, jakie zostały ujawnione w toku rozprawy oraz zaniechania przedstawienia w uzasadnieniu wyroku wszechstronnej analizy i oceny przeprowadzonych w sprawie dowodów z uwzględnieniem wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, a w konsekwencji przyjęcie, że oskarżony dopuścił się wszystkich zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów, w sytuacji, gdy zgromadzony w aktach sprawy materiał dowodowy nie pozwala na przypisanie oskarżonemu winy w zakresie zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów, w szczególności:

- poprzez przyjęcie, że oskarżony siłą wtargnął do mieszkania pokrzywdzonego, w sytuacji, gdy brak w toku postępowania przygotowawczego oraz postępowania

sądowego nie ustalono ostatecznie w jaki sposób oskarżeni weszli do mieszkania pokrzywdzonego czy też wdarli się siłą,

- poprzez przyjęcie, jako dowodu w sprawie, notatek urzędowych (służbowych) znajdujących się w aktach sprawy, wbrew zakazom dowodowym wynikającym z art. 174 k.p.k.,

- poprzez odstąpienie od przesłuchania pokrzywdzonego J. A. i uznanie, że wobec pokrzywdzonego należy przyjąć za wiarygodne zeznania złożone w toku postępowania przygotowawczego oraz zaniechanie przez Sąd podjęcia czynności zmierzających do zweryfikowania wiarygodności złożonych przez pokrzywdzonego zeznań, wobec stwierdzenia w toku postępowania, że pokrzywdzony jest obciążony chorobą psychiczną i zaniechanie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych psychiatrów odnośnie stanu psychicznego pokrzywdzonego, jego zdolności postrzegania i stanu poczytalności w dniu 8 maja 2022 r. a także w trakcie przesłuchania pokrzywdzonego, zgodnie z art. 192 § 1 i 2 k.p.k., co miało istotny wpływ na treść wyroku,

- poprzez zasądzenie od oskarżonego kwoty 10.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez pokrzywdzonego krzywdę, bez dokonania przez Sąd oceny rozmiaru cierpień fizycznych i psychicznych pokrzywdzonego, skutków zdarzenia na przyszłość, w sytuacji, gdy sam pokrzywdzony takiego wniosku nie zgłosił i nie ustalono czy i w jakim zakresie pokrzywdzony podjął leczenie po zdarzeniu z dnia 8 maja 2022 r., co prowadzi do uznania, że kwota ta jest rażąco wygórowaną i nieadekwatną do rozmiaru obrażeń doznanych przez pokrzywdzonego

- poprzez uznanie, że oskarżony dopuścił się czynu z art. 224 k.k., w sytuacji, gdy z okoliczności zatrzymania oskarżonego przez funkcjonariuszy KPP w E. nie wynika, aby kierowane przez oskarżonego jakiejkolwiek słowa wobec nich były wypowiedziane w sposób świadomy i z zamiarem kierunkowym, mając także na uwadze stan trzeźwości oskarżonego w chwili zatrzymania i zasądzenie na rzecz D. Ś. i B. K. nawiązki po 300 zł, w sytuacji, gdy dobrem chronionym powołanym przestępstwem nie jest dobro osoby a dobro instytucji państwowej a nie funkcjonariusza jako osoby fizycznej.

Stawiając powyższe zarzuty obrońca A. B. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji,

ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów.

Sąd Okręgowy w Suwałkach, po rozpoznaniu apelacji obrońców, wyrokiem z dnia 14 marca 2024 r., sygn. akt II Ka 13/24, uchylił zaskarżony wyrok w zakresie dotyczącym oskarżonych K. B. i A. B. i przekazał sprawę w tej części Sądowi Rejonowemu w Ełku do ponownego rozpoznania.

Prokurator Rejonowy w Ełku wniósł w trybie art. 539a § 1 k.p.k. skargę na wyrok Sądu odwoławczego, uchylający wyrok Sądu I instancji i przekazujący sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, zaskarzając wyrok Sądu Okręgowego w całości na niekorzyść oskarżonych K. B. i A. B. i zarzucając mu obrazę przepisów postępowania, a to art. 437 § 2 k.p.k., przez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w Ełku z dnia 9 listopada 2023 r., sygn. akt II K 568/22 i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, w celu przesłuchania jednego świadka - pokrzywdzonego J. A., podczas gdy przepis art. 437 § 2 k.p.k. stanowi podstawę do uchylenia wyroku Sądu I Instancji wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości.

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem skarżącego prokuratora, że w tej sprawie nie zachodziła konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości, a więc przesłanka, w oparciu o którą Sąd odwoławczy na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej K. B. i A. B. i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Ełku do ponownego rozpoznania.

Zgodnie z obowiązującym obecnie w Polsce reformatoryjnym modelem postępowania odwoławczego uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania jest wyjątkiem, regułą zaś – merytoryczne orzekanie przez sąd odwoławczy, prowadzące do zakończenia postępowania karnego na tym etapie. W wyniku zmian wprowadzonych w procedurze karnej w latach 2015-2016

zakres postępowania dowodowego w instancji odwoławczej uległ zdecydowanemu rozszerzeniu, a w działalności sądu odwoławczego akcent obecnie jest położony na merytoryczny, a nie wyłącznie kontrolny charakter postępowania odwoławczego. W doktrynie zasadnie podkreśla się, że z art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k. „wynika wręcz obowiązek reformatoryjnego orzekania przez sąd odwoławczy, co w połączeniu z uprawnieniami do szerokiego przeprowadzania postępowania dowodowego powoduje, że ciężar merytorycznego rozpoznania sprawy spada na sąd drugiej instancji. Funkcją tego sądu nie jest powtórzenie całego postępowania dowodowego, ale ponowienie lub uzupełnienie materiału dowodowego w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla prawidłowego przeprowadzenia kontroli odwoławczej w celu dokonania ustaleń faktycznych zgodnych z prawdą” [D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, tom II, Warszawa 2017, s. 134-135]. W konsekwencji – wydanie przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego stanowi wyjątek, którego podstawy, stosownie do zasady *exceptiones non sunt extendendae* muszą być ściśle wykładane (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18).

Przesłanki uchylenia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania są określone w art. 437 § 2 k.p.k. bardzo restryktywnie. W odniesieniu do powołanej przez Sąd odwoławczy w niniejszym postępowaniu potrzeby przeprowadzenia przewodu sądowego w całości na nowo, uznaje się w orzecznictwie, że zachodzi ona tylko wówczas, gdy sąd pierwszej instancji naruszył przepisy prawa procesowego, co skutkowało, w realiach sprawy, nierzetelnością prowadzonego postępowania sądowego, uzasadniającą potrzebę powtórzenia (przeprowadzenia na nowo) wszystkich czynności procesowych składających się na przewód sądowy w sądzie pierwszej instancji (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2024 r., I KS 36/23). Innymi słowy, postępowanie przed sądem I instancji powinno zostać przeprowadzone ponownie, jeżeli w kontekście wszystkich okoliczności istotnych dla prawidłowego rozstrzygnięcia w kwestii odpowiedzialności karnej, było ono w istocie całkowicie nieprzydatne dla osiągnięcia tego celu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2024 r., IV KS 44/23).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, że Sąd Rejonowy w Ełku poczynił ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę skazania oskarżonych na podstawie szeregu przeprowadzonych dowodów – nie tylko protokołu zeznań pokrzywdzonego, ale i korespondujących w nimi zeznań świadka Ł. B., interweniujących policjantów oraz dowodów rzeczowych i protokołu oględzin miejsca zdarzenia. Zdaniem Sądu odwoławczego zgromadzony materiał dowodowy nie był kompletny i wymagał uzupełnienia poprzez przesłuchanie pokrzywdzonego J. A. w obecności biegłego psychologa. Sąd *ad quem* dostrzegł zatem potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego, lecz nie przekreślił wartości wszystkich przeprowadzonych dotychczas dowodów, których nie trzeba w istocie ponawiać. Nie wystąpiły przy tym przeszkody do uzupełnienia materiału dowodowego w postępowaniu odwoławczym. Wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku trudności ze sprowadzeniem hospitalizowanego pokrzywdzonego na rozprawę dotyczą bowiem w takim samym stopniu sądów obu instancji. Wystarczyło więc aby Sąd odwoławczy po prostu skorzystał z tych możliwości i sam uzupełnił materiał dowodowy sprawy, przesłuchując pokrzywdzonego. Skoro tak, to nie zachodziła konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości przez Sąd I instancji, a tym samym nie było podstaw do uchylenia wyroku tego Sądu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uwzględnił skargę prokuratora i uchylił zaskarżony wyrok oraz przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Rozpoznając po raz wtóry wniesione w sprawie apelacje, Sąd ten, po ewentualnym uzupełnieniu materiału dowodowego, wyda stosowne rozstrzygnięcie w sprawie.

Kierując się powyższymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

Marek Pietruszyński

Barbara Skoczowska

Eugeniusz Wildowicz

[PGW]

[ms]